

Laaggeletterdheid in Noord- Holland

Verkenning

Januari 2023

Daan Bos

dbos@dsp-groep.nl

Mensje van Puffelen

mvanpuffelen@dsp-groep.nl

Met medewerking van Annelies van der Horst

Inhoud

Inleiding	5
1 Onderzoeksvragen en -methode	6
1.1 Vraag	6
1.2 Onderzoeksmethode	6
1.3 Leeswijzer	6
2 Samenvatting	7
3 Definitie laaggeletterd	9
3.1 Samenvatting hoofdstuk 3	11
4 Laaggeletterdheid in cijfers	12
4.1 Nederland	12
4.2 Noord-Holland	13
4.3 Verdeling van laaggeletterdheid op leeftijd en opleidingsniveau in Noord-Holland	14
4.4 Samenvatting hoofdstuk 4	15
5 Initiatieven	16
5.1 Initiatieven op Rijksniveau	17
5.2 Initiatieven op het niveau van de arbeidsmarktregio's	20
5.3 Initiatieven in en van gemeenten	22
5.4 Samenvatting hoofdstuk 5	25
6 Ontwikkelingen	26
6.1 Laaggeletterdheid neemt toe of blijft gelijk	26
6.2 Rijk	26
6.3 Bibliotheken	27
6.4 Regio	28
6.5 Gemeenten	29
6.6 Samenvatting hoofdstuk 6	29

7	Wat doen de provincies?	31
7.1	Gelderland	31
7.2	Overijssel	32
7.3	Limburg	32
7.4	Zuid-Holland	32
7.5	Noord-Brabant	33
7.6	Flevoland	33
7.7	Drenthe	34
7.8	Friesland	34
7.9	Zeeland	35
7.10	Groningen	35
7.11	Utrecht	36
7.12	Samenvatting hoofdstuk 7	36
8	Bibliografie	37
Bijlagen		
	Bijlage 1 Gemeenten met laagste en hoogste percentage laaggeletterdheid	41

Inleiding

2,5 miljoen mensen in Nederland zijn laaggeletterd (Stichting Lezen & Schrijven, 2018). Naast moeite met taal wordt onder laaggeletterd in de regel ook moeite met rekenen geschaard. Soms wordt ook een gebrek aan digitale- en sociaaljuridische vaardigheden als onderdeel gezien. Mensen die laaggeletterdheid zijn, hebben minder kansen op de arbeidsmarkt, minder uitzicht op aantrekkelijk en goed betaald werk, zeer beperkte scholingsmogelijkheden en een beperktere toegang tot huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs.

Het tegengaan van laaggeletterdheid is niet alleen voor de individuen die er last van hebben belangrijk. Ook is het een oorzaak voor maatschappelijke ongelijkheid en heeft het daarmee een negatief effect op de maatschappelijke cohesie. Meestal gaat laaggeletterdheid hand in hand met een sociaaleconomische achterstandspositie en sociale uitsluiting.

Het grootste deel van de laaggeletterden heeft het Nederlands als eerste taal: 65 procent of circa 870.000 mensen (Buisman [et al.], 2013, geciteerd in SER 2019). Het aantal laaggeletterden groeit door vergrijzing, nieuwkomers en door toename onder jongeren. Al een aantal jaar rapporteert de Onderwijsinspectie dat het niveau van de basisvaardigheden op het gebied van taal en rekenen daalt. Steeds meer jongeren dreigen het onderwijs onvoldoende geletterd en/of gecijferd te verlaten.

Het tegengaan van laaggeletterdheid behoort tot de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Aanvullend zijn ook enkele provincies actief op dit vraagstuk. Ook de provincie Noord-Holland zet zich in op het thema met de ondersteuning van het bibliothekenetwerk door Probiblio. Bovendien komt het als onderwerp terug in het (regionale) arbeidsmarktbeleid.

Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland hebben verzocht om een verkenning naar mogelijke benaderingen van laaggeletterdheid door de provincie. Inzien zinvol en passend bij haar taak zou de provincie kunnen overwegen om beleid te ontwikkelen voor de aanpak van laaggeletterdheid. Om de besluitvorming daarover voor te bereiden wil de provincie eerst meer inzicht in de mate van laaggeletterdheid, wat de mogelijkheden zijn voor verbetering en wat daarbij de eventuele rol en meerwaarde van de provincie kunnen zijn. Ze heeft DSP-groep de opdracht gegeven voor deze verkenning.

1 Onderzoeksvragen en -methode

1.1 Vraag

De vraag van de provincie is tweeledig. De provincie wil enerzijds een verkenning van de stand van zaken van laaggeletterdheid in Noord-Holland en anderzijds wil ze advies krijgen over de mogelijke inzet en de rol van de provincie. Dit rapport heeft alleen betrekking op de verkenning (1^e fase). Met de verkenning hebben we vier vragen beantwoord:

1. Wat is actuele situatie van laaggeletterdheid in Noord-Holland?
2. Welke initiatieven zijn er of worden komende jaren verwacht om laaggeletterdheid tegen te gaan?
3. Welke ontwikkelingen worden verwacht als het gaat om laaggeletterdheid?
4. Wat doen andere provincies op dit gebied en wat zijn hun plannen in de komende jaren?

1.2 Onderzoeksmethode

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van deskresearch en gesprekken met betrokkenen. Alle cijfers en feiten komen voort uit de deskresearch. We gebruikten openbare bronnen en documentatie die we ontvingen van de opdrachtgever. Zie voor een compleet overzicht de bibliografie.

Daarnaast hielden we een aantal gesprekken om inzichtelijk te krijgen wat er al gebeurt in de provincie als het gaat om het bestrijden van laaggeletterdheid. We voerden gesprekken met het Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Noord-Holland Noord (RPAhnn), Probiblio en met de gemeenten Den Helder, Haarlem en Amsterdam. Aanvullend spraken we Stichting Lezen & Schrijven om een beeld te krijgen van landelijke ontwikkelingen en de provincie Gelderland over de toegevoegde waarde van provinciaal beleid.

1.3 Leeswijzer

We starten in hoofdstuk drie met het toelichten waarom het moeilijk is laaggeletterdheid af te bakenen en definiëren. We stellen de definitie van laaggeletterdheid waarmee wij werken vast. In hoofdstuk vier geven we een overzicht van de huidige stand van zaken wat betreft laaggeletterdheid in de provincie Noord-Holland. Hoofdstuk vijf gaat over de verscheidenheid aan initiatieven die worden ingezet op Rijks-, regionaal en gemeenteniveau. Met hoofdstuk zes gaan we in op de verwachte ontwikkelingen in het algemeen en de ontwikkelingen op Rijks-, regionaal en gemeenteniveau. Hoofdstuk zeven is een overzicht van wat de andere elf provincies doen als het aankomt op hun aanpak laaggeletterdheid. Maar we starten met een toegankelijk geschreven samenvatting.

2 Samenvatting

Wat is laaggeletterdheid?

Iemand die laaggeletterd is heeft moeite met lezen en schrijven en soms ook met technologie zoals de computer. In totaal zijn er 2,5 miljoen mensen in Nederland laaggeletterd..

Wat is actuele situatie van laaggeletterdheid in Noord-Holland?

We hebben alle cijfers over laaggeletterdheid in Noord-Holland in procenten uitgedrukt. In procenten zijn de meeste laaggeletterden in regio Groot Amsterdam en in de regio Gooi en Vechtstreek de minste. Van de gemeentes heeft de gemeente Enkhuizen in procenten de meeste laaggeletterden en Bloemendaal, Heemstede en Zandvoort de minste. Laaggeletterdheid is hoger bij mensen met een lagere opleiding. Laaggeletterdheid neemt toe als doelgroep ouder wordt.

Welke initiatieven zijn er?

In Nederland ligt de verantwoordelijkheid voor de aanpak van laaggeletterdheid vooral bij gemeenten. Gemeenten voeren de aanpak van laaggeletterdheid meestal uit samen met de bibliotheek. De Rijksoverheid ondersteunt de gemeenten maar heeft ook andere initiatieven. Ook de Nationale Bibliotheek heeft programma's en projecten bedacht. Die programma's worden uitgevoerd door de lokale bibliotheken met hulp van de provinciale ondersteuningsorganisatie. Elke provincie heeft een organisatie die helpt om het bibliotheekbeleid uit te voeren. Er zijn in Nederland 35 arbeidsmarktregio's. Die zijn er voor het UWV om samen met gemeenten mensen aan het werk te helpen. De vijf arbeidsmarktregio's van Noord-Holland hebben alle vijf een regioplan opgesteld. In alle regioplannen zijn initiatieven opgeschreven die laaggeletterdheid bestrijden.

Welke ontwikkelingen en initiatieven worden verwacht als het gaat om laaggeletterdheid?

Experts voorspellen dat het aantal mensen dat laaggeletterd is hetzelfde blijft of toeneemt. Het Rijk heeft daarom al verschillende maatregelen genomen of aangekondigd. Zo wil het Rijk gemeenten met ingang van 2025 verplicht stellen om een volwaardige bibliotheek te hebben. Bibliotheken zijn belangrijk in de uitvoering van projecten waarin mensen leren beter te lezen en schrijven en digitaal vaardiger te worden. In 2025 wordt er van de gemeenten verwacht dat ze allemaal hun eigen aanpak hebben en uitvoeren om laaggeletterdheid tegen te gaan. En er is steeds meer aandacht voor het bereiken van laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Deze groep is moeilijk te vinden.

Wat doen andere provincies?

Elke provincie heeft een bibliotheekbeleid en via de provinciale bibliotheken wordt altijd wat gedaan aan laaggeletterdheid. Sommige provincies hebben daarop aanvullend beleid, maar niet allemaal. Sommige provincies geven extra geld uit aan het bestrijden van laaggeletterdheid, maar niet allemaal.

3 Definitie laaggeletterd

Voordat we het kunnen hebben over een aanpak van laaggeletterdheid is het van belang nader te duiden wat we wel en niet onder laaggeletterdheid verstaan. Allereerst, als iemand laaggeletterd is, betekent het *niet* dat diegene ook verbaal beperkt is en het is *niet* hetzelfde als analfabetisme. Verder blijkt uit de verkenning dat er verschillende definities van laaggeletterdheid in gebruik zijn. De ene gemeente definieert laaggeletterdheid als “taalniveau 2 of minder” waar de ander uitgaat van daar “waar het het dagelijks leven belemmert”. Volgens de ene respondent vallen digivaardigheden onder laaggeletterdheid en volgens de andere vallen naast digivaardigheden ook rekenvaardigheden onder laaggeletterdheid. Weer anderen zien taalvaardigheid als één van de mogelijke basisvaardigheden. Zij maken dan onderscheid tussen laaggeletterdheid en basisvaardigheden. Onder basisvaardigheden vatten zij dan ook sociaaljuridische basisvaardigheden, digitale en gecijferde vaardigheden.

Dat de definitie niet eenduidig is, leidt ertoe dat het ook moeilijk wordt te bepalen wat wordt gemeten en hoe het wordt gemeten (SER, 2019). Verschillen in afbakening zien we ook terug in de literatuur (SER, 2019, Stichting Lezen & Schrijven, 2018, BasisvaardighedenInZicht.nl (sinds 2025 [BasisvaardighedenInZicht.nl](https://basisvaardighedeninzicht.nl)), 2022). Al naar gelang de gehanteerde afbakening verschilt ook de omvang van de groep. Naast de verschillen in definitie en daarmee samenhangende omvang is de groep zelf heterogeen. “Laaggeletterdheid komt vaker voor onder bepaalde groepen zoals 55+’ers (22%), volwassenen zonder startkwalificatie³ (24 procent) en volwassenen met een migratieachtergrond (37 procent uit de 1^e generatie)” (Fouarge [et al.], 2011, geciteerd in SER, 2019).

De beschikbare cijfers zijn bovendien niet het resultaat van directe metingen, er is geen bevolkingsonderzoek waar de mate van geletterdheid van individuen wordt gemeten. De metingen worden gebaseerd op indirecte schattingen gelinkt aan samenhangende fenomenen zoals armoede, opleidingsniveau en migratieachtergrond. De wijken waar meer mensen wonen met een migratieachtergrond of waar meer armoede is bijvoorbeeld, hebben meer kans op een hoger percentage laaggeletterdheid. Dat kan geen accuraat, dat wil zeggen concreet, beeld opleveren van de problematiek en er kan op die manier ook niet worden bijgehouden in hoeverre laaggeletterdheid toeneemt of afneemt.

Wel willen we vermelden dat er ontwikkelingen zijn op het gebied van concretere metingen. Het CBS is in 2021 begonnen met een pilot in opdracht van de ministeries van OCW en BKZ (CBS [website], 2022). Vanuit het programma “Tel mee met taal” worden jaarlijks cursussen voor laaggeletterden gefinancierd. Het is voor de ministeries (en de gemeenten en arbeidsmarktregio’s) van belang te weten hoe effectief die cursussen zijn. Omdat er een landelijk beeld ontbreekt van de deelname aan het cursusaanbod is het CBS gevraagd om te onderzoeken hoe een landelijke monitor laaggeletterdheid opgezet kan worden. De pilot van 2021 diende als uitgangspunt voor vervolgonderzoek in 2022. Daarnaast zijn er vorig jaar zeven

³ Een startkwalificatie is een diploma havo, vwo, mbo niveau 2 of hoger.

experimenten² gestart in het kader van het Tel mee met Taal waaronder één genaamd Taalleren op de Werkvloer van IBN (Movisie [website], 2022). IBN is een sociaal werkbedrijf in Noordoost Brabant dat basisvaardigheidstrainingen en -cursussen geeft en passende werkplekken biedt in de sociale werkvoorziening voor ruim 3500 werknemers. In het experiment wordt gekeken naar hoe het aanbod doelgericht ingezet kan worden. “Er wordt gebruikgemaakt van diverse methoden, zoals taalmaatjes, een taal-app, taalkaarten, fotokaarten, instructievideo’s en woorden van de week” (Idem). Er worden metingen verricht om de effectiviteit van de methode in de gaten te houden. In maart 2021 is bij elke werknemer een nulmeting gedaan. Zo bepaalde men het startniveau voor spreekvaardigheid, luisteren, lezen en begrijpen/woordenschat. Vervolgmetingen vonden plaats na zes, twaalf maanden en achttien maanden.

Desalniettemin, om het thema te verkennen in de provincie Noord-Holland zullen we gebruik moeten maken van de geschatte benadering die vooralsnog beschikbaar is. De Algemene Rekenkamer komt na analyse van de internationale PIAAC-dataset uit op 2,5 miljoen laaggeletterden in Nederland (Algemene Rekenkamer, 2016 geciteerd in SER, 2019). Dat betreft mensen van 16 jaar en ouder. In dit aantal zijn ook laaggecijferde volwassenen meegenomen. Deze groep is veelal, maar niet per definitie ook laaggeletterd. Bovendien gaat de Algemene Rekenkamer uit van een extrapolatie van de cijfers voor oudere groepen (circa 740.000 65-plussers) die niet in het internationale onderzoek zijn meegenomen (SER, 2019).

In de uitkomsten van deze verkenning wordt over het algemeen uitgegaan van dat totaal van 2,5 miljoen laaggeletterden in Nederland, gebaseerd op het rapport van de Algemene Rekenkamer uit 2016. Daarin wordt laaggeletterdheid gedefinieerd aan de hand van de uitspraken van de minister van OCW uit 2011: “Geletterdheid omvat luisteren, spreken, schrijven, gecijferdheid en in dat kader het gebruiken van alledaagse technologie” (OCW, 2011a, p. 2, zoals geciteerd in De Algemene Rekenkamer, 2016). In navolging van de Algemene Rekenkamer baseert ook Stichting Lezen & Schrijven zich op het aantal van 2,5 miljoen laaggeletterden. Wij gaan daarom in deze verkenning ook uit van de brede definitie als we het hebben over laaggeletterdheid. Geparafraseerd uit Stichting Lezen & Schrijven (2018) gebruiken we de volgende definitie:

“Mensen die laaggeletterd zijn hebben moeite met lezen en schrijven en vaak beschikken zij ook over weinig digitale vaardigheden.”

Wel is er een discrepantie in de cijfers die we in de verkenning opnemen. Wij gebruiken de meest recente data en die zijn afkomstig van BasisvaardighedenInZicht.nl waarin 12% van de Nederlandse bevolking, dus 2,1 miljoen laaggeletterden, wordt genoteerd. Dat aantal valt lager uit doordat BasisvaardighedenInZicht.nl de 65- plussers die geëxtrapoleerd zijn door de Algemene Rekenkamer niet meeneemt (BasisvaardighedenInZicht.nl,

² De zeven experimenten zijn: Woordenstroom (Buurtonderneming Woensel-West), Gecijferdheid Telt Mee (Hogeschool Utrecht), Taal op de Werkvloer (IBN), Effectieve Toeleidingscursussen NT1 (ITTA), TaalKlik (Oefenen.nl), Digitale Geletterdheid (STEP), TopTaal (TopTaal)

2022). Aanleiding om 65-plus niet mee te nemen is dat de beroepsbevolking in alle onderzoeken waaraan wij refereren begrenst wordt door de leeftijdscategorie 16-65 jaar.

3.1 Samenvatting hoofdstuk 3

De definitie van laaggeletterdheid is niet geheel eenduidig, wat invloed heeft op de omvang van de groep mensen die valt onder de noemer. De metingen worden bovendien gebaseerd op indirecte schattingen gelinkt aan samenhangende fenomenen zoals armoede, opleidingsniveau en migratieachtergrond. Wel lopen er sinds vorig jaar een aantal experimenten en monitors die een concreter beeld moeten geven van de (mate van) laaggeletterdheid in Nederland.

Desalniettemin, om het thema te verkennen in de provincie zullen we gebruik moeten maken van de geschatte benadering die vooralsnog beschikbaar is; het totaal aan 2,5 miljoen waar de Algemene Rekenkamer in 2016 vanuit is gegaan. In deze verkenning gebruiken we bovendien de definitie van Stichting Lezen & Schrijven en beschrijven we mensen die laaggeletterd zijn als “mensen die moeite hebben met lezen en schrijven en vaak beschikken zij ook over weinig digitale vaardigheden”.

4 Laaggeletterdheid in cijfers

Er zijn tot 10 jaar geleden verschillende internationale onderzoeken uitgevoerd naar de mate van laaggeletterdheid op globale en nationale schaal. In 1994 werd het IALS project (International Adult Literacy Survey) uitgevoerd. In 2008 werd het ALL project (Adult Literacy and Life Skill Survey) uitgevoerd. En meer recent, in 2012, werden de resultaten van het PIAAC project (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) gepubliceerd. Bij al deze onderzoeken was Nederland ook één van de onderzochte landen. Gebaseerd op deze onderzoeken en de meest recente cijfers van Stichting Lezen & Schrijven (2018), zien we een stijgende trend in het relatieve aantal laaggeletterden. In Nederland was het aantal laaggeletterden in 1994 nog 9.4%, in 2018 was dit aantal al 12% (Stichting Lezen & Schrijven, 2018).

4.1 Nederland

Wanneer we dieper ingaan op Nederland en kijken naar een overzicht van laaggeletterdheid per provincie (cijfers uit 2018), dan zien we dat Flevoland het hoogste percentage laaggeletterden heeft (16%) en Utrecht het laagste percentage (6%). Het percentage laaggeletterden in Noord-Holland valt precies in het midden (12%). In tabel 3.1 staat het aantal laaggeletterden per provincie weergegeven. Laaggeletterden boven de 65 zijn hierin niet mee gerekend.

Tabel 3.1 Laaggeletterdheid Nederland

Provincie	Inwoner aantal	Aantal Laaggeletterden	Percentage Laaggeletterden
Flevoland	435.243	70.509	16%
Zuid-Holland	3.755.212	563.282	15%
Friesland	654.132	87.654	13%
Zeeland	386.815	49.512	13%
Limburg	1.118.071	143.113	13%
Noord-Holland	2.912.114	337.425	12%
Drenthe	497.927	61.245	12%
Overijssel	1.172.277	141.846	12%
Groningen	590.208	70.825	12%
Noord-Brabant	2.594.083	274.973	11%
Gelderland	2.110.872	219.531	10%
Utrecht	1.370.665	86.352	6%
Totaal Nederland	17.597.619	2.106.266	12%

Bron: (www.overheid.nl 2022, Stichting Lezen & Schrijven 2018)

4.2 Noord-Holland

De website BasisvaardighedenInZicht.nl heeft de meest recente gegevens (2020). In tabel 3.2 is een overzicht van gemeenten in Noord-Holland en de laaggeletterdheid weergegeven. De gemeente Drechterland heeft het hoogste percentage laaggeletterden (17%), en gemeente Wijdmeren het laagste (1%). In tabel 3.2 zien we dat voor grotere steden, de laaggeletterdheid groter is. In de bijlage van dit rapport is een overzicht van de Noord-Hollandse gemeenten met de laagste en de hoogste scores opgenomen.

Tabel 3.2 Laaggeletterdheid Noord-Holland (indeling in arbeidsmarktregio's)

Gemeente	Arbeidsmarkt Regio	Inwoner aantal	Aantal Laaggeletterden	Percentage Laaggeletterden
Totaal Gooi en Vechtstreek		240.074	17.519	7%
Hilversum	Gooi en Vechtstreek	91.799	12.852	14%
Blaricum	Gooi en Vechtstreek	12.391	620	5%
Huizen	Gooi en Vechtstreek	40.945	2.047	5%
Laren	Gooi en Vechtstreek	11.563	578	5%
Gooise Meren	Gooi en Vechtstreek	58.885	1.178	2%
Wijdmeren	Gooi en Vechtstreek	24.491	245	1%
Totaal Groot Amsterdam		1.266.388	178.086	14%
Amsterdam	Groot Amsterdam	905.234	144.837	16%
Haarlemmermeer	Groot Amsterdam	159.346	19.122	12%
Aalsmeer	Groot Amsterdam	32.480	2.274	7%
Amstelveen	Groot Amsterdam	92.351	6.465	7%
Diemen	Groot Amsterdam	31.762	2.223	7%
Ouder-Amstel	Groot Amsterdam	14.208	995	7%
Uithoorn	Groot Amsterdam	31.007	2.170	7%
Totaal Noord-Holland Noord		683.603	73.691	11%
Drechterland	Noord-Holland Noord	19.993	3.399	17%
Enkhuizen	Noord-Holland Noord	18.631	3.167	17%
Stede Broec	Noord-Holland Noord	21.944	3.730	17%
Hoorn	Noord-Holland Noord	74.331	9.663	13%
Schagen	Noord-Holland Noord	46.834	5.620	12%
Hollands Kroon	Noord-Holland Noord	48.731	5.360	11%
Opmeer	Noord-Holland Noord	12.088	1.330	11%
Texel	Noord-Holland Noord	13.687	1.506	11%
Bergen	Noord-Holland Noord	29.741	2.974	10%
Castricum	Noord-Holland Noord	36.294	3.629	10%
Heiloo	Noord-Holland Noord	24.410	2.441	10%
Koggenland	Noord-Holland Noord	23.010	2.301	10%
Medemblik	Noord-Holland Noord	45.437	4.544	10%
Alkmaar	Noord-Holland Noord	110.785	9.971	9%
Den Helder	Noord-Holland Noord	56.348	5.071	9%
Dijk en Waard	Noord-Holland Noord	87.783	7.900	9%

Uitgeest	Noord-Holland Noord	13.556	1.084	8%
Totaal Zaanstreek/ Waterland		341.002	37.382	11%
Zaanstad	Zaanstreek/ Waterland	157.215	23.582	15%
Purmerend	Zaanstreek/ Waterland	92.412	8.317	9%
Oostzaan	Zaanstreek/ Waterland	9.664	580	6%
Edam-Volendam	Zaanstreek/ Waterland	36.445	2.187	6%
Landsmeer	Zaanstreek/ Waterland	11.555	693	6%
Waterland	Zaanstreek/ Waterland	17.308	1.038	6%
Wormerland	Zaanstreek/ Waterland	16.403	984	6%
Totaal Zuid-Kennemerland en IJmond		381.047	30.747	8%
Velsen	Zuid-Kennemerland en IJmond	68.507	6.851	10%
Haarlem	Zuid-Kennemerland en IJmond	162.914	14.662	9%
Beverwijk	Zuid-Kennemerland en IJmond	42.077	3.366	8%
Heemskerk	Zuid-Kennemerland en IJmond	39.143	3.131	8%
Bloemendaal	Zuid-Kennemerland en IJmond	23.701	948	4%
Heemstede	Zuid-Kennemerland en IJmond	27.563	1.103	4%
Zandvoort	Zuid-Kennemerland en IJmond	17.142	686	4%
Totaal Noord-Holland		2.912.114	337.425	12%

Bron: (BasisvaardighedenInZicht.nl, 2022)

4.3 Verdeling van laaggeletterdheid op leeftijd en opleidingsniveau in Noord-Holland

Om een volledig beeld van laaggeletterdheid in Noord-Holland te krijgen, kijken we in tabel 3.3 naar de verdeling van laaggeletterdheid op leeftijd en op opleidingsniveau. We zien een duidelijk verband tussen een hogere opleiding en een lagere geletterdheid. Daarnaast zien we ook dat de leeftijdscategorie 16-25 het laagste aantal laaggeletterden bevat, en dat het aantal laaggeletterden toeneemt naarmate de leeftijd vordert.

Tabel 3.3 Laaggeletterdheid Noord-Holland: Opleidingsniveau en Leeftijd

Opleiding	Percentage Laaggeletterden
Lager onderwijs	42%
Praktijkonderwijs/vmbo-bb	24%
Vmbo-kb/gl/tl	14%
Mbo	9%
Havo/vwo	3%
Hbo of WO	2%

³ Het blijkt dat mensen met VWO/HAVO en MBO die in hun werk en privé niet of nauwelijks lezen/schrijven na 15 jaar laaggeletterd kunnen zijn. (bron: Stichting Lezen en Schrijven)

Leeftijd	Percentage Laaggeletterden
16-24	9%
25-34	13%
35-44	17%
45-54	26%
55-65	36%

Bron: (Stichting Lezen & Schrijven, 2018)

4.4 Samenvatting hoofdstuk 4

In Nederland stijgt het aantal laaggeletterden al jaren. In 1995 was dit aantal nog 9,4%, maar in 2018 is dit aantal al 12%. De provincies Flevoland en Zuid-Holland hebben het hoogste percentage laaggeletterden. In Utrecht is dit percentage het laagst vergeleken met andere provincies.

In Noord-Holland is het hoogste percentage laaggeletterden te vinden in regio Groot Amsterdam (14%). In de regio Gooi en Vechtstreek is het laagste percentage (7%). Op het niveau van gemeenten heeft Enkhuizen het hoogste percentage laaggeletterden in Noord-Holland, namelijk 17%, en vermelden Bloemendaal, Heemstede en Zandvoort het laagste percentage: 4%. Gemeenten boven de 12% zijn: Hilversum (Gooi/Vechtstreek), Amsterdam (Groot Amsterdam), Drechterland, Enkhuizen, Stede Broec, Hoorn (Noord-Holland Noord) en Zaanstad (Zaanstreek/Waterland)

Laaggeletterdheid is hoger bij mensen met een lager opleidingsniveau en neemt toe naarmate de doelgroep ouder wordt.

5 Initiatieven

In Nederland ligt de verantwoordelijkheid voor de aanpak van laaggeletterdheid vooral bij gemeenten. De aanpak bestaat uit twee onderdelen: het bereiken van mensen die laaggeletterd zijn en het aanbieden van activiteiten die de laaggeletterdheid tegengaan. Bij die aanpak zijn tal van lokale organisaties betrokken. Waaronder de bibliotheken, maar ook welzijnsorganisaties, buurthuizen, taalhuizen⁴, ROC's, basisscholen en soms vrijwilligers of werkgevers.

De Rijksoverheid ondersteunt de gemeenten met een specifieke uitkering en een extra impuls. Andere initiatieven met betrekking tot laaggeletterdheid vanuit de Rijksoverheid zijn gericht op het ondersteunen van onderwijsinstellingen en het stimuleren van lezen en schrijven bij laaggeletterde gezinnen en de kwaliteitsverbetering van taalhuizen met het actieprogramma Tel mee met Taal (zie hierna).

Ook de landelijke Stichting Lezen & Schrijven ondersteunt de gemeenten. De Stichting financiert haar activiteiten met 95% publieke en 5% private middelen. Haar programma's en projecten worden grotendeels gefinancierd door Tel mee met Taal 2020-2024 van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (Jaarverslag 2021).

De meeste provincies hebben een beleid op het thema laaggeletterdheid. Sommige provincies voeren het beleid directer uit dan andere. Enkele provincies verlenen direct subsidie, anderen investeren op indirecte wijze. Elke provincie heeft een bibliotheekbeleid en via de provinciale bibliotheekorganisaties wordt altijd wat gedaan aan laaggeletterdheid. Elke provincie heeft een uitvoeringsorganisatie zoals Probiblio in Noord-Holland; in Gelderland is dit bijvoorbeeld Rijnbrink en in Friesland FERS. Ook de bondgenootschappen voor geletterd Groningen en Drenthe zijn schakels tussen het provinciale beleid en de uitvoering in de gemeenten. Zie voor een compleet overzicht hoofdstuk 7.

Ten slotte zijn er in Nederland in totaal 35 arbeidsmarktregio's waarbinnen gemeenten samenwerken aan de aanpak van laaggeletterdheid. In die regio's wordt door gemeenten en UWV samengewerkt aan dienstverlening gericht op werkgevers en werkzoekenden. Alle arbeidsmarktregio's besteden aandacht aan laaggeletterdheid. Wij hebben hieronder de aanpak van de vijf arbeidsmarktregio's van Noord-Holland voor het voetlicht gebracht.

Samengevat bestaat de aanpak uit een groot aantal initiatieven om laaggeletterdheid te bestrijden, in ons onderzoek kwamen wij bijna dertig initiatieven tegen die ieder weer bestaan uit een serie van projecten en

⁴ "Een taalhuis is de plek in je stad of dorp waar lokale organisaties samenwerken om mensen te helpen met taal, rekenen of digitale vaardigheden. Stichting Lezen en Schrijven en de Koninklijke Bibliotheek ondersteunen de taalhuizen in bibliotheken" (Taalhuis.nl [website]).

activiteiten. Daar bovenop kwamen we een aantal initiatieven tegen die nog in de kinderschoenen staat en initiatieven die nog moeten starten. In dit hoofdstuk beschrijven we een selectie van de belangrijkste initiatieven op landelijk, regionaal en gemeentelijk niveau om een beeld te geven van wat er allemaal gebeurt in de aanpak laaggeletterdheid.

5.1 Initiatieven op Rijksniveau

De rijksoverheid investeert in de bestrijding van laaggeletterdheid en ziet daarbij de gemeente als belangrijkste uitvoerder. Gemeenten ontvangen een structureel budget voor volwasseneneducatie (€ 60,4 miljoen per jaar) en daarnaast gedurende 2020 – 2024 aanvullende uitkeringen.

Over de besteding hiervan zijn bestuursafspraken basisvaardigheden 2020-2024 gemaakt tussen de rijksoverheid en de VNG. Uitgangspunt in de afspraken is dat elke arbeidsmarktregio, onder regie van de contactgemeente en in samenwerking met relevante stakeholders en partners, aan de slag gaat met een eigen plan. Dat plan moet voorzien in een groei van het bereik van laaggeletterden passend bij de lokale en regionale situatie.

De bestuursafspraken gaan ervan uit dat de regionale aanpak van laaggeletterdheid (via de arbeidsmarktregio's) in 2024 zodanig verstevigd is, dat het extra budget kan worden overgeheveld naar de gemeenten. Het vrij besteedbare karakter van deze middelen zal dan eveneens worden toegepast op de bestaande gemeentelijke uitkering voor volwasseneneducatie. Daarmee zouden de specifieke uitkering en het tijdelijke extra budget samenkomen in één decentralisatie-uitkering aan elke gemeente. Hieronder geven we de drie geldstromen weer en belichten enkele andere initiatieven van de rijksoverheid.

5.1.1 Tel mee met Taal

Tel mee met Taal is een actieprogramma van de ministeries van OCW, BZK, SZW en VWS dat loopt tot en met 2024. De missie van dit programma is zoveel mogelijk mensen laten beschikken over voldoende basisvaardigheden. Dit impulsbudget van SZW, VWS, BZK en OCW bestaat uit iets meer dan 30 miljoen euro en wordt als volgt verdeeld (Telmeemetaal.nl [website]):

⦿ Extra budget voor gemeenten voor bestuursafspraken:	5,5 miljoen euro
⦿ Inhoudelijke en praktische ondersteuning voor gemeenten:	7,55 miljoen euro
⦿ Landelijke campagne en extra impuls om meer mensen te bereiken:	1,5 miljoen euro
⦿ Stimuleren leesbevordering en leesplezier:	2,85 miljoen euro
⦿ Stimuleren lezen en leren bij laaggeletterde gezinnen:	1,3 miljoen euro
⦿ Cursussen basisvaardigheden op de werkvloer:	8,8 miljoen euro
⦿ Experimenten:	0,625 miljoen euro
⦿ Kwaliteitsverbetering Taalhuizen:	0,5 miljoen euro
⦿ Expertisecentrum Basisvaardigheden:	0,9 miljoen euro
⦿ Communicatie, evenementen en monitoring:	0,6 miljoen euro

De verdeling geschiedt aan de hand van regionale uitvoeringsplannen. De regio-indeling volgt die van de arbeidsmarktregio's. Elke regio heeft een zogenaamde contactgemeente die de plannen indient en de middelen ontvangt.

5.1.2 Specifieke uitkering educatie

Het Rijk verstrekt aan de 35 contactgemeenten in de arbeidsmarktregio's een structureel bedrag van € 62,2 miljoen als specifieke uitkering voor de regionale aanpak volwasseneneducatie (waaronder laaggeletterdheid) op basis van de Wet educatie en beroepsonderwijs/WEB (www.vng.nl, 2022). De contactgemeenten zijn eindverantwoordelijk voor besteding en afrekening en verdelen het budget onder de gemeenten in hun regio. De contactgemeenten in Noord Holland zijn: Alkmaar, Zaanstad, Haarlem, Amsterdam en Hilversum.

5.1.3 Decentralisatie-uitkering gemeentelijke regierol per 2020

Het Rijk stelt aan de 35 contactgemeenten met ingang van 2020 een decentralisatie-uitkering in het Gemeentefonds beschikbaar voor het versterken van hun aanpak laaggeletterdheid. Het beschikbare bedrag loopt op van € 5 miljoen in 2020 tot € 7,3 miljoen in 2024 (2021 € 5,5; 2022 € 6,05; 2023 € 6,65 miljoen) (Koninklijkerelaties, 2022). De verdeelsleutel is gebaseerd op een formule waarin data van verschillende gemeenten binnen de Arbeidsmarktregio worden samengevoegd, een paar variabelen zijn: inwoners aantal met opleiding, inwoneraantal, aantal WWB-uitkeringen. Bron (zie paragraaf 2): wetten.nl - Regeling - Uitvoeringsbesluit WEB - BWBR0010646 (overheid.nl).

5.1.4 Erasmus+ Volwasseneneducatie

Het Europese programma Erasmus+ subsidieert projecten van onderwijsinstellingen. Een van de categorieën is volwasseneneducatie met focus op inclusie en participatie aan de maatschappij. (www.erasmusplus.nl, 2022).

5.1.5 A&O fonds Gemeenten Stimuleringsregeling en Stimuleringsregeling PLUS

Het A&O fonds bestaat om gemeenten vitaal en wendbaar te houden, zodat zij aansluiting blijven houden bij de veranderende samenleving. Het Fonds beschrijft de rol als "inspireren, ondersteunen en adviseren bij organisatieontwikkeling en professionalisering" (www.aeno.nl, 2022). Er bestaan twee verschillende regelingen. De Stimuleringsregeling kan aangevraagd worden voor projecten die nieuw zijn voor de gemeente en is een vast bedrag van € 5.000. De Stimuleringsregeling PLUS kan aangevraagd worden voor projecten die nieuw zijn voor de sector en is een vast bedrag van € 25.000. Een van de thema's waar het A&O fonds in 2022 subsidies voor verstrekt is *Leren en Ontwikkelen*, wat aansluit bij de aanpak van laaggeletterdheid (www.aeno.nl, 2022).

5.1.6 Het Nationale Groeifonds

Het kabinet investeert € 20 miljard met het Nationaal Groeifonds. De investering gaat naar projecten die moeten zorgen voor economische groei op de lange termijn (Hezelburcht [website]). Er is de komende jaren 7,6 miljoen euro voor het plan 'LLO Collectief Laagopgeleiden & Laaggeletterden' beschikbaar. Dit is een subsidie van het Nationaal Groeifonds in het kader van arbeidsmarktkansen van laaggeletterden. Er komt mogelijk nog eens 42,9 miljoen euro bij. Indiërs van het plan waren UNESCO Leerstoel Volwasseneneducatie van de Vrije Universiteit Brussel en het ministerie van OCW. Zij deden dit samen met 200 partners uit het werkveld. Het doel is om laagopgeleiden en laaggeletterden een betere arbeidsmarktpositie te geven, door investeringen in nieuw scholingsaanbod (Tel mee met Taal [website]). Er zijn nu twee arbeidsmarktregio's pilotregio's, afhankelijk van hun succes worden er nog 18 gestart.

5.1.7 Nationale bibliotheek

Ten slotte benoemen we hier nog de projecten van de Nationale Bibliotheek. Sinds 30 september 2020 is het bibliotheekconvenant 2020-2023 van kracht. Aan de hand van dit convenant leggen de drie overheidslagen en het bibliotheekstelsel vast dat zij, aan de hand van verschillende programma's en projecten, extra aandacht zullen besteden aan leesbevordering, digitale inclusie en een leven lang leren. De programma's worden binnen de Nationale Bibliotheek ontwikkeld, waarna Probiblio (en vergelijkbare instellingen (POI's) in andere provincies) vervolgens lokale bibliotheken ondersteunen om deze programma's uit te voeren. Een paar van dit soort programma's zijn:

Programma laaggeletterdheid en basisvaardigheden

Het programma Bibliotheek en basisvaardigheden is bedoeld voor het opzetten van dienstverlening van bibliotheken voor kwetsbare mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, spreken, rekenen en internetten. Bij het uitzetten van dit programma spelen de Provinciale Bibliotheekorganisaties als Probiblio een belangrijke rol. Met het programma is het volgende bereikt (Nationale bibliotheek [website]):

- In ruim 336 bibliotheken is een (Digi)taalhuis.
- In 93 procent van de bibliotheken vinden activiteiten plaats voor NT1-ers om beter te leren lezen, schrijven, praten.
- In 99 procent van de bibliotheken vinden activiteiten plaats voor NT2-ers om vaardiger te worden in de Nederlandse taal.
- In 97 procent van de bibliotheken vindt dienstverlening plaats om beter te kunnen omgaan met de computer.
- 30 tot 80 procent van de bibliotheken biedt dienstverlening aan op diverse thema's (werk, gezondheid, gezin, juridische) waar taal- en digitale vaardigheden bij nodig zijn.

Programma Digitale inclusie

Het programma digitale inclusie is bedoeld voor het opzetten van dienstverlening van de bibliotheek voor kwetsbare doelgroepen die moeite hebben met de digitale overheid. Probiblio ondersteunt bibliotheken hierbij. De dienstverlening in de bibliotheken bestaat uit (Nationale bibliotheek [website]):

- Digivaardigheidscursussen (zoals Klik & Tik en Digisterker).
- Het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO). Hier krijgt men informatie over zaken als belastingen, toeslagen, DigiD, E-health, donorregistratie en coronachecks en -vaccinaties. Ook is er hulp bij persoonsgebonden (persoonlijke) vragen. De bibliotheek werkt hierbij samen met lokale partners.

Met het programma Digitale Inclusie is het volgende bereikt:

- De cursussen Klik&Tik van Oefenen.nl en 'Werken met de e-overheid' van Digisterker worden in ruim 400 bibliotheken gegeven.
- Digitale spreekuren voor hulp bij telefoon, computer of tablet worden door bijna alle bibliotheken gehouden.
- Per januari 2022 zijn er 430 IDO's.
- Bijna alle bibliotheken bieden hulp bij vragen over donorregistratie of vragen rondom corona.

Kwaliteitsimpuls Laagtaalvaardige Ouders

In dit project werkt de Nationale bibliotheek samen met bibliotheken en de Provinciale Ondersteuningsinstellingen (POI's) om laagtaalvaardige ouders/verzorgers beter te kunnen helpen bij het lezen met hun kinderen. Om dit te bewerkstelligen zijn er acht programma's uitgewerkt.

Bibliotheken kiezen hier één programma uit (Nationale bibliotheek [website]):

- bereiken en ondersteunen van gezinnen met digitale hulpmiddelen;
- voorleestraject+;
- ouder en kind in de bibliotheek;
- ouderbijeenkomsten op school;
- aansluiten bij een oudercomponent van een VVE-programma of in de kinderopvang;
- BoekStartcoach Thuis;
- gezinsaanpak in de wijk;
- integrale gezinsaanpak in de bibliotheek.

5.2 **Initiatieven op het niveau van de arbeidsmarktregio's**

Volgens de Bestuurlijke afspraken laaggeletterdheid 2020-2024 tussen het Rijk en de VNG (programma Tel mee met Taal) moesten de 35 zogeheten contactgemeenten hun regionale programma's indienen voor 1 juli 2020.

De Provincie Noord-Holland bestaat uit vijf arbeidsmarktregio's. Alle vijf hebben een regioplan opgesteld (www.basisvaardigheden.nl, 2022)⁵. Wij werken hieronder voor de vijf arbeidsmarktregio's in Noord-Holland kort uit wat hun aanpak, doelen, budget en partners zijn. Voor inzicht in de specifieke plannen verwijzen wij naar: [Overzicht Regionale Programma's Laaggeletterdheid van de AMR-regio's | Expertisepunt Basisvaardigheden](#). Overkoepelend zijn de thema's die de arbeidsmarktregio's overwegend opnemen in hun aanpak: basisvaardigheden en zelfredzaamheid bevorderen en extra aandacht voor mensen met Nederlands als moedertaal. Zoals hierboven toegelicht ontvangen de contactgemeenten ook een specifieke uitkering volwasseneneducatie (voor onder andere laaggeletterden) Bestaande uit 75% voor goede basisvoorzieningen en 25% voor lokaal maatwerk .

5.2.1 Noord-Holland Noord

Er zijn in Noord-Holland Noord lokale initiatieven zoals het Taalakkoord HNH⁶ met 87 deelnemers (RPAhn, 2022), Taalhuizen, Wonen Plus Welzijn, Taalklik, WerkSaam.

Het Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Noord-Holland Noord (RPAhn) is een uitzonderlijk samenwerkingsverband op verschillende thema's in die zin dat van de 35 arbeidsmarktregio's in Nederland er in totaal drie of vier soortgelijke samenwerkingsverbanden bestaan. RPAhn heeft zich wel gemeld maar is niet als pilotregio leven lang ontwikkelen (waaronder laaggeletterdheid) opgenomen door het Nationaal Groeifonds. Maar de verwachting is dat ze in 2024 wel een bijdrage zullen krijgen.

De doelen van de arbeidsmarktregio NHN zijn als volgt: Sociale en economische zelfredzaamheid bevorderen, laaggeletterdheid signaleren en de basisvaardigheden van inwoners verbeteren. Onder kernpartners van de arbeidsmarktregio worden gerekend: Tel mee met Taal, ROC Kop van Noord-Holland, WerkSaam, Kopgroep bibliotheken en gemeenten.

Het totale budget op basis van WEB en decentralisatie uitkering is €1.962 miljoen. Bestaande uit WEB-middelen van €1.804 miljoen en €158.000 decentralisatie uitkering.

5.2.2 Groot Amsterdam

In Groot Amsterdam zijn de volgende initiatieven in uitvoering: programma Leef en Leer (Taalhuis), Taaloffensief, Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), Bibliotheek op school, Voorleesexpres Groot Amsterdam geeft daarnaast extra aandacht aan laaggeletterden met Nederlands als moedertaal. Ze wil bovendien haar taalnetwerken versterken en sturen op de kwaliteit van het educatief aanbod.

⁵ Zie www.basisvaardigheden.nl voor de individuele regioplannen die ten grondslag liggen aan deze paragraaf.

⁶ Om de genoemde doelstellingen te bereiken, is in 2019 voor de derde keer subsidie aangevraagd bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SWZ): Tel Mee Met Taal. De aanvraag van €200.000 is gehonoreerd en liep eind mei 2022 af. De nieuwe aanpak voor juni 2022 en verder, is in ontwikkeling (RPAhn, 2022).

Het budget komt neer op een totaal van €7.076 miljoen. Met WEB-middelen van €6.759 miljoen en een decentralisatie uitkering van €317.000.

5.2.3 Zaanstreek/Waterland

In het regioplan van Zaanstreek/Waterland is het doel geformuleerd als “meer mensen bereiken met een Nederlands als moedertaal, richten op herkennen van doelgroepen en voor iedereen gelijke kansen creëren”.

Het totale budget is €2.5 miljoen . Dat is gebaseerd op WEB-middelen van €1.204 miljoen en de decentralisatie uitkering van €138.000.

5.2.4 Gooi en Vechtstreek

In Gooi en Vechtstreek is het doel het opstellen van een integrale aanpak die breed kijkt, verbindt en aansluit. Deze aanpak moet per doelgroep zijn en moet te monitoren zijn. Kernpartners zijn gemeenten, Stichting Lezen en Schrijven, Movisie, Taalakkoordontekenaars, en taalaanbieders.

Totale Budget is €873.000, bestaande uit WEB-middelen van €749.000 en de decentralisatie uitkering van €124.000

5.2.5 Zuid-Kennemerland en IJmond

Het geformuleerde doel van Zuid-Kennemerland en IJmond is: iedereen moet beschikken over voldoende basisvaardigheden om mee te kunnen doen in de samenleving.

Er is een totaal budget van €1.373 miljoen. Dit is gebaseerd op WEB-middelen van €1.234.000 en decentralisatie uitkering van €139.000.

5.3 Initiatieven in en van gemeenten

Om zicht te krijgen op de initiatieven en ontwikkelingen op gemeenteniveau baseren wij ons op deskresearch en interviews. We beginnen met een algemene beschouwing van de taken van de gemeenten en zullen vervolgens wat dieper ingaan op de gemeenten waar we ook mee hebben gesproken: Haarlem, Den Helder en Amsterdam.

Zoals eerder gezegd is op basis van bestuurlijke afspraken 2020 – 2024 het tegengaan van laaggeletterdheid sinds 2020 een taak van de gemeenten. Zoals hierboven beschreven ontvangen gemeenten jaarlijks 65 miljoen euro van het Rijk (Wevers, 2022). Een bedrag dat tot en met 2024 wordt

verdeeld onder alle gemeenten in de regio via de contactgemeenten⁷. De gelden die de contactgemeenten van OCW ontvangen om te verdelen onder de andere gemeentes, zijn geoormerkt en worden verhoudingsgewijs verdeeld naar het inwoneraantal per gemeente. Daarnaast zijn er tijdelijke projectsubsidies waar gemeenten gebruik van kunnen maken.

De ene regio kiest voor een gezamenlijke regionale aanpak in een netwerk zoals RPAhn, in andere regio's wordt het geld verdeeld over de gemeenten en heeft elke gemeente een eigen uitwerking van de regionale aanpak. Er zijn ook enkele gemeenten in Noord-Holland die geen aanpak uitvoeren. Gemeenten zijn vrij in de keuze bij welke afdelingen de aanpak laaggeletterdheid wordt ondergebracht. Daardoor valt de aanpak laaggeletterdheid onder verschillende afdelingen. In Haarlem valt die bijvoorbeeld onder Jeugd, Onderwijs en Sport en in Amsterdam onder Onderwijs en Inburgering. Ook komt het voor dat het beleid laaggeletterdheid is ondergebracht bij Schuldhulpverlening of onder Werk en inkomen.

Gemeenten kunnen advies en ondersteuning krijgen van de Stichting Lezen en Schrijven die accountmanagers heeft per regio. In vrijwel alle gemeenten zijn de bibliotheken partner in de lokale aanpak. Andere partners zijn welzijnsorganisaties, buurthuizen, taalhuizen⁸, scholen en werkgevers. De gelden zijn voor een afgebakende periode vastgesteld. Voor sommige gemeenten betekent dit dat ze geen structurele aanpak kunnen uitvoeren, maar projectmatig werken.

5.3.1 Haarlem

In Haarlem is het percentage mensen die laaggeletterd zijn 9% (BasisvaardighedenInZicht.nl, 2022). Dat is relatief laag met een landelijk en provinciaal gemiddelde van 12%. Haarlem is de contactgemeente van de regio Zuid-Kennemerland. De regio is samengesteld uit de gemeenten: Haarlem, Heemstede, Bloemendaal, Zandvoort, Velzen, Beverwijk en Heemskerk. Als contactgemeente is Haarlem verantwoordelijk voor het verdelen van de Rijksgelden binnen de regio – de verdeling is al door het ministerie vastgelegd.

Het beleid en de aanpak laaggeletterdheid wordt niet alleen vanuit de gemeente bepaald, maar is onderdeel van de regionale aanpak. De initiatieven die ondersteund worden door de gemeente kunnen zowel formeel als informeel zijn, waarbij formele initiatieven eindigen in een diploma of certificaat, en informele initiatieven niet. Een voorbeeld van een informeel initiatief is *Voel je goed*, dit is een regionaal initiatief waarbij diëtisten in eenvoudige taal uitleg geven aan lager opgeleide volwassenen die moeite hebben met taal en aan hun gezondheid willen werken (www.taalvoorhetleven.nl, 2022).

⁷ Een centrumgemeente is een gemeente die in een intergemeentelijk samenwerkingsverband een bepaalde functie uitvoert voor omliggende gemeenten.

⁸ "Een taalhuis is de plek in je stad of dorp waar lokale organisaties samenwerken om mensen te helpen met taal, rekenen of digitale vaardigheden. Stichting Lezen en Schrijven en KB ondersteunen de taalhuizen in bibliotheken" (Taalhuis.nl [website]).

In Haarlem wordt laaggeletterdheid bestreden vanuit de thema's gezondheid, economie, educatie en werk. Naast partners uit de hoek van gezondheid, zoals voorgenoemde diëtisten, zijn de bibliotheek en welzijnsorganisatie Haarlem partner.

Ten slotte wordt er ook ingezet op ex-inburgeraars (NT2'ers want Nederlands is niet hun moedertaal) met de initiatieven: 'Zelfredzaam in taal' en 'Taal in de Wijk'. Uit de gesprekken en het documentatieonderzoek blijkt dat laaggeletterden met Nederlands als moedertaal (NT1'ers) moeilijker te traceren en daarmee moeilijker te ondersteunen zijn dan NT2'ers.

5.3.2 Den Helder

In Den Helder is het percentage van mensen die laaggeletterd zijn hetzelfde als in Haarlem: 9% (BasisvaardighedenInZicht.nl, 2022). De gemeente Den Helder zet, om laaggeletterdheid aan te pakken, vooral in op participatie en zelfredzaamheid. In Den Helder wordt geen strakke definitie voor laaggeletterdheid gehanteerd. Iedereen met een hulpvraag op het thema basisvaardigheden is welkom. De gemeente Den Helder opereert in de regio NHN. Het beleid voor laaggeletterdheid is door deze regio opgesteld.. Alkmaar is in deze regio contactgemeente. Vanuit Alkmaar worden de gelden verdeeld onder de andere gemeenten in Noord-Holland Noord, waaronder Den Helder.

Een gedeelte van het budget is bestemd voor regionale basisvoorzieningen. Dat deel wordt door VONK – beroepsopleider van regio Noord-Holland Noord – gebruikt voor trajecten die moeten leiden tot verhoging van basisvaardigheden. Voor de hele periode 2021-2022 zijn 83 taal-en basisvaardigheden trajecten begroot, georganiseerd vanuit het Taalhuis Den Helder. Een greep uit de trajecten: Taalmaatjes in de bibliotheek, Tiktrajecten in de bibliotheek (digitale vaardigheden), Taalmaatjes, Taalcafé in de bibliotheek (Gemeente Den Helder, 2022).

5.3.3 Amsterdam

Het percentage mensen dat laaggeletterd is in de gemeente Amsterdam is 16%. Samen met Drechterland, Enkhuizen en Stede Broec (alle 17%) één van de hoogste percentages in Noord-Holland. In Amsterdam valt het beleid voor laaggeletterdheid onder de directie werk, participatie en inkomen. Die werkt veel samen met de afdeling onderwijs. Amsterdam is de contactgemeente van arbeidsmarktregio Groot-Amsterdam. Daar vallen de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, De Ronde Venen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn onder.

Amsterdam heeft structureel een team op de aanpak van ongeveer zes mensen; dit team is het resultaat van een eerdere samenvoeging van de afdelingen inburgering en laaggeletterdheid.

Er is een taalakkoord gesloten door een samenwerkingsverband van 65 organisaties die laaggeletterdheid tegengaan in de eigen organisatie (Gemeente Amsterdam [website]). Dat zijn organisaties uit de regio Groot Amsterdam. Een deel van het beleid waarmee Amsterdam laaggeletterdheid aanpakt is gebaseerd op dat taalakkoord en gericht op Amsterdammers.

In Amsterdam bestaat het initiatief *Pak je kans*, dit is lesmateriaal voor mensen die moeilijk kunnen lezen en schrijven, en richt zich specifiek op armoederegelingen in Amsterdam (www.lezenenschrijven.nl, 2022). Een project dat in de beginfase zit van realisatie is de individuele toetsing van basisvaardigheden voordat iemand begint met de loopbaanpaden bij regionale werkcentra.

Om de aanpak te intensiveren is verdere samenwerking tussen beleidsdomeinen van belang. Naast onderwijs, en inburgering ook met economische zaken. Een nieuwe beleidsaanpak is nu in ontwikkeling en wordt in de loop van 2023 voorgelegd aan de gemeenteraad.

5.4 Samenvatting hoofdstuk 5

In Nederland ligt de verantwoordelijkheid voor de aanpak van laaggeletterdheid vooral bij gemeenten. De Rijksoverheid ondersteunt de gemeenten met een deel van haar initiatieven. Andere initiatieven met betrekking tot laaggeletterdheid vanuit de Rijksoverheid zijn gericht op het ondersteunen van onderwijs(instellingen), het stimuleren van lezen en schrijven bij laaggeletterde gezinnen en de kwaliteitsverbetering van taalhuizen. Ook Stichting Lezen & Schrijven ondersteunt de gemeenten bij de uitvoering van de aanpak. Op Rijksniveau worden ook projecten ontwikkeld door de Nationale Bibliotheek, de uitvoering van die projecten ligt bij de lokale bibliotheken – die worden ondersteund door Provinciale Ondersteuningsinstellingen (POI's) zoals Probiblio.

Elke provincie heeft een POI om het bibliotheekbeleid te ondersteunen. Verder zijn er onderlinge verschillen tussen hoe de provincies hun beleid uitvoeren, hierover is meer te lezen in hoofdstuk 7.

Ten slotte zijn er in Nederland 35 arbeidsmarktregio's, waar de contactgemeenten een (specifieke) uitkering ontvangen om laaggeletterdheid te bestrijden op basis van regionale plannen. De vijf arbeidsmarktregio's in Noord-Holland hebben alle vijf een regioplan opgesteld met aandacht voor laaggeletterdheid. In opdracht van Tel mee met Taal heeft ECBO een onderzoek uitgevoerd naar de regionale plannen [Regionale programma's laaggeletterdheid \(ecbo.nl\)](http://Regionale programma's laaggeletterdheid (ecbo.nl)). Een onderzoek naar de werking van de plannen in Noord-Holland is niet voorhanden.

6 Ontwikkelingen

6.1 Laaggeletterdheid neemt toe of blijft gelijk

Er is weinig optimisme bij kenners als het gaat om de ontwikkelingen in laaggeletterdheid zelf. De verwachtingen zijn dat dit waarschijnlijk erger wordt of op zijn minst gelijk blijft. Prinses Laurentien waarschuwde hier in 2016 al voor. “De prinses vindt het onaanvaardbaar dat in een welvarend land als Nederland de laaggeletterdheid groeit en de kloof toeneemt (Algemeen Dagblad, 2016)”.

Het percentage laaggeletterden is de afgelopen jaren dan ook gestegen. Stichting Lezen & Schrijven (2018) geeft hier meerdere redenen voor: vergrijzing, nieuwkomers en jongeren. Met name onder jongeren blijkt er recent een toename in laaggeletterdheid. Volgens de Onderwijsinspectie komen er de laatste twee jaar steeds meer leerlingen van de basisschool die niet goed kunnen lezen en rekenen. Ook de leesmotivatie onder Nederlandse jongeren is erg laag (Stichting Lezen & Schrijven, 2018).

6.2 Rijk

Het kabinet heeft ambitieuze plannen om laaggeletterdheid tegen te gaan en wil dan ook de komende jaren extra investeren in de aanpak van laaggeletterdheid, stelden OCW, VWS, BZ en SZW al in 2019 (Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: vervolgaanpak [Kamerbrief], 2019).

De Rijksoverheid formuleert drie doelen om laaggeletterdheid te voorkomen en verminderen (Rijksoverheid [website]):

- ⦿ Meer mensen helpen die Nederlands als moedertaal hebben. Zij vormen 65% van de groep laaggeletterden;
- ⦿ Investeren in een goede kwaliteit van lesaanbod, dat voor iedereen beschikbaar moet zijn;
- ⦿ Tegen 2024 moet elke gemeente hulp kunnen bieden aan laaggeletterden en ontvangt daartoe een specifieke uitkering van het Rijk.

De Rijksoverheid neemt tien maatregelen om de doelen te bereiken (Idem):

- ⦿ Ieder jaar krijgen gemeenten ongeveer € 60 miljoen om laaggeletterdheid aan te pakken. Met dit geld kunnen ze cursussen aanbieden aan hun inwoners op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden.
- ⦿ Werkgevers krijgen ieder jaar € 3 miljoen voor opleidingen in basisvaardigheden op de werkvloer.
- ⦿ Er is een expertisecentrum Basisvaardigheden. Dat zorgt onder meer voor training van docenten die lesgeven aan laaggeletterden.

- ③ Een investering van gemiddeld meer dan € 1.3 miljoen per jaar in werving van deelnemers, specifiek de groep met Nederlands als eerste taal ten behoeve van werving, promotie en doelgroepgerichte communicatie (OCW, SZW, BZK en VWS [kamerbrief], 2019)
- ③ Bestuursafspraken basisvaardigheden met als uitgangspunt dat "elke arbeidsmarktregio, onder regie van de centrumgemeente en in samenwerking met relevante stakeholders en partners, aan de slag gaat met een eigen ambitieus plan, dat voorziet in een aantoonbare groei van het bereik passend bij de lokale en regionale situatie" (Idem).
- ③ Extra budget voor gemeenten voor de coördinatie van tot 7 miljoen per jaar. De resultaten van de besteding van de extra middelen worden de komende jaren in samenspraak met de VNG gemonitord.
- ③ Vraaggericht landelijk ondersteuningsprogramma (Idem)
- ③ Landelijk ondersteuningsprogramma voor leesbevordering, met focus op laagtaalvaardige gezinnen (Idem).
- ③ Extra inzet op kwaliteit van taalhuizen en non-formeel lesaanbod (Idem).
- ③ Een lerende aanpak. Dat wil zeggen dat de Rijksoverheid de komende jaren daarom extra investeert in "korte, praktijkgerichte experimenten, die aansluiten bij de uitdagingen waar gemeenten, werkgevers en andere partners mee te maken hebben, en gericht zijn op het vergroten van het bereik en/of de kwaliteit" (Idem).

Deze maatregelen vinden plaats in samenhang met het Masterplan basisvaardigheden van 12 mei 2022. Dit masterplan wordt beschreven als "een integraal en duurzaam programma voor de lange termijn" (Masterplan Basisvaardigheden [kamerbrief], 2022). Het plan heeft als doel ervoor te zorgen dat de leraar goed toegerust is om het beste onderwijs te geven in taal, rekenen/wiskunde, burgerschap en digitale vaardigheden. Daarvoor zijn de volgende vijf pijlers geformuleerd (Idem):

1. Extra tijd en ruimte voor kwalitatief goede leraren;
2. Effectieve leer- en ontwikkelmiddelen;
3. Aansluiting school en omgeving (incl. extra aandacht voor lezen en boeken op school);
4. Basisblik, door monitoring en onderzoek, inclusief scherper toezicht;
5. Duidelijke opdracht aan het funderend onderwijs.

De subsidie aan Stichting Lezen en Schrijven zal vanaf 2024 verlaagd worden met 25%. Die rijks gelden die nu naar Stichting Lezen & Schrijven gaan, gaan straks rechtstreeks naar de gemeenten. De verwachting is dat gemeenten vervolgens meer gaan betalen voor de inzet van Stichting Lezen & Schrijven in de ondersteuning van gemeenten.

6.3 Bibliotheken

Op nationaal niveau zijn er op dit moment 15 gemeenten die geen bibliotheekvoorziening hebben. Daar is afgelopen zomer een motie over aangenomen: elke gemeente wordt verplicht een volwaardige

bibliotheek te hebben (Motie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het lid Mohandis C.S., 2022). In de Meerjarenbrief cultuur van 4 november 2022 (Kamerstuk 32 820, nr. 482, 2022) is daarnaast op hoofdlijnen beschreven hoe het 'streven naar een toekomstgerichte bibliotheek(voorziening) in elke gemeente' kan worden ingevuld. De minister geeft hiervoor vier maatregelen:

1. Het is noodzakelijk het netwerk van fysieke bibliotheken te repareren en te versterken;
2. Integraal onderdeel van elke toekomstgerichte bibliotheekvoorziening is een klantvriendelijke online bibliotheek met relevante content;
3. Extra inspanning is vereist om het bibliotheekwerk in Caribisch Nederland op Wsob-niveau te brengen;
4. De openbare bibliotheek is vanaf 1 juli 2022 overal gratis toegankelijk voor de jeugd.

In Noord-Holland zijn er op dit moment 17 bibliotheekorganisaties en 139 bibliotheekvoorzieningen (vestigingen of servicepunten). De bibliotheekvoorziening in de Noord-Hollandse gemeente Uitgeest is niet op orde. In het coalitieakkoord "Duurzaam doorpakken!" staat beschreven dat de provincie de waarde van bibliotheken onderkent en daarom is de provinciale subsidie aan Probiblio verhoogd.

In het jaarplan van Probiblio en op hun website worden de activiteiten verder uitgewerkt. Er is ook een meerjarenplan waarin Probiblio ambities en ontwikkelingen op de langere termijn (2021-2024) beschrijft. Daarnaast heeft Probiblio voor de provincie Zuid-Holland een aantal onderzoeken uitgevoerd naar de maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk, één daarvan ging over laaggeletterdheid. Een soortgelijk onderzoek wordt nu in Noord-Holland uitgevoerd door Probiblio.

In totaal ontving Probiblio €1.233.762 aan subsidie van de provincie voor programmalijnen die raken aan geletterdheid. De totale subsidie van Noord-Holland aan Probiblio bedroeg in 2021 €3.464.240.

6.4 Regio

Een andere ontwikkeling, die al enige tijd speelt, is de versnippering van de gelden. Zo stelt de SER in haar rapport uit 2019. Volgens de landelijke SER is het scholingsaanbod door de decentralisatie van de aanpak laaggeletterdheid, marktwerking en verschuiving naar de non-formele sfeer, versnipperd geraakt. Doordat er tegelijkertijd op de infrastructuur bezuinigd is wordt de doelgroep met Nederlands als moedertaal minder goed bereikt. De SER pleit er dan ook voor om de infrastructuur van het scholingsaanbod eenvoudiger, transparanter en toegankelijker te maken om de versnippering tegen te gaan. Daarnaast pleit ze ervoor te inventariseren of beschikbare budgetten optimaal worden ingezet. Dit om inefficiënte en onvolledige besteding te voorkomen. Bovendien leidt het oormerken van de gelden ertoe dat sommige gemeenten te weinig ontvangen en anderen juist geld over houden.

Het kernteam van RPAnhn heeft gedurende een aantal jaar programma's kunnen maken voor de gehele regio. En zich hard gemaakt *tegen* versnippering en *voor* een centraal regionaal beleid en programma. Gemeenten waren dan deel van het samenwerkingsverband op het thema en hadden baat bij de

eenduidigheid. Nu bestaan die programma's nog wel en worden ze gedeeltelijk ook nog uitgevoerd, maar kan de RPAnhn ze niet meer ondersteunen. Er is vanuit de RPAnhn geen regionaal budget meer beschikbaar om de gemeenten te helpen bij het invullen en uitvoeren van de eerder ontwikkelde programma's. Wel gebruiken sommige gemeenten eigen budget om (delen van) programma's te blijven uitvoeren.

6.5 Gemeenten

Op het niveau van gemeenten hoorden we over veel verschillende pilots die ofwel al zijn gestart of binnenkort moeten starten. Als een pilot wordt gemonitord en er zijn positieve effecten wordt vaak ingezet op uitbreiding. Ook worden projecten opgezet die nog in de kinderschoenen staan en respondenten willen er dan ook niet veel over loslaten. Alle gemeenten benadrukken het belang van meer interdepartementale samenwerking op rijksniveau.

Met ingang van 2025 worden de gemeenten geacht hun eigen lokale integrale aanpak te hebben ontwikkeld en te kunnen uitvoeren. Aangezien de gemeenten verantwoordelijk zijn voor het identificeren van laaggeletterdheid is er ook toenemend aandacht op het vinden van NT1'ers (moedertaal Nederlands). Deze groep is moeilijker te vinden dan NT2'ers (SER, 2019).

6.6 Samenvatting hoofdstuk 6

Experts voorspellen dat laaggeletterdheid gelijk zal blijven of zal toenemen. De redenen hiervoor zijn vergrijzing, nieuwkomers en jongeren. Om deze ontwikkelingen een halt toe te roepen heeft het Rijk verschillende maatregelen genomen.

Met ingang van 2025 is elke gemeente zelf verantwoordelijk voor de aanpak van laaggeletterdheid. De bijdrage van Stichting Lezen en Schrijven zal vanaf dat moment met 25% afnemen. Gemeenten worden geacht tegen die tijd hun eigen integrale aanpak te hebben ontwikkeld en te kunnen uitvoeren. Alle gemeenten benadrukken het belang van meer interdepartementale samenwerking bij het Rijk. Ten slotte is er toenemende aandacht voor het vinden van NT1'ers (moedertaal Nederlands). Deze groep is moeilijker te vinden dan NT2'ers (SER, 2019).

Met de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) wordt sinds 2015 van elke gemeente verwacht een volwaardige bibliotheek te hebben. In 2025 wordt dit omgezet in een zorgplicht in de wet. Provincies krijgen dan naar verwachting ook een zorgplicht voor de provinciale wettelijke taken. In het coalitieakkoord van de provincie Noord-Holland wordt de waarde van bibliotheken onderkend: met ingang van 2021 ontvangt Probiblio daarom meer subsidie. Als het gaat om laaggeletterdheid heeft Probiblio

voor de provincie Zuid-Holland een specifiek onderzoek uitgevoerd. Een soortgelijk onderzoek wordt nu in Noord-Holland uitgevoerd door Probiblio.

De landelijk SER pleit ervoor om komende jaren de infrastructuur van het scholingsaanbod eenvoudiger, transparanter en toegankelijker te maken om versnippering tegen te gaan. Daarnaast pleit ze ervoor te inventariseren of beschikbare budgetten optimaal worden ingezet.

7 Wat doen de provincies?

Provincies vullen de aanpak van laaggeletterdheid op verschillende manieren in: sommige provincies hebben een eigen aanpak met bijvoorbeeld een programma en/of een regeling, bij andere is de aanpak onderdeel van een Sociale Agenda, Armoedeplan of beleid voor Leefbaarheid. In twee provincies valt de provincie samen met de Arbeidsmarktregio. Alle provincies zien de aanpak van laaggeletterdheid in meer of mindere mate als onderdeel van de afspraken met de Provinciale Ondersteuningsinstelling voor bibliotheken (POI). Hieronder beschrijven we per provincie wat zij doen op het gebied, vanuit welke rol ze dit doen en welke bedragen hiermee gemoeid gaan. Daar waar de informatie beschikbaar is beschrijven we ook hun plannen voor de komende jaren en welke resultaten zij behaald hebben of hopen te behalen.

7.1 Gelderland

Gelderland voert een deel van haar beleid uit vanuit het beleidsdomein leefbaarheid. Gelderland en Friesland zijn de enige provincies die een campagne hebben uitgezet in het teken van het bestrijden van laaggeletterdheid. Onder de naam Gelderland Geletterd heeft de provincie haar boodschap verspreid via sociale media, Omroep Gelderland en offline flyers (alle gemeenten en bibliotheken hebben flyers ontvangen) en een website Gelderlandgeletterd.nu. Met hun campagne zet Gelderland in op “de mogelijkheden die mensen krijgen als ze beter kunnen lezen en schrijven op de thema’s gezin, werk, gezondheid en geld” (Provincie Gelderland [website])

Naast de provincie-brede campagne is het initiëren en ontwikkelen van nieuwe projecten voor de aanpak van geletterdheid één van de taken van de provincie. Ook is er een Gelders plan van aanpak Bibliotheken en Laaggeletterdheid.

Het hoofddoel van het plan van aanpak is “het vinden en ondersteunen van meer laaggeletterde Gelderlanders met Nederlands als moedertaal in samenwerking met bibliotheken” (Provincie Gelderland, 2018). Hierbij hoorden vier pijlers:

1. De realisatie van Gelders kennisplatform Laaggeletterdheid
2. De realisatie van een provincie-brede campagne
3. De realisatie van Gelderse projecten geletterdheid met bibliotheken
4. Het monitoren van de output en impact van drie pijlers

Er is in 2018 een eenmalige bestemmingsreserve van €400.000 ingezet voor laaggeletterdheid in het algemeen. Dit bedrag is verdeeld over een looptijd van 3 jaar, dat komt neer op €133.000 per jaar. Het bedrag komt uit de beschikbare middelen van het programma Cultuur en Erfgoed (Idem). Partners waarmee het beleid wordt uitgevoerd zijn onder meer: Rijnbrink – de Gelderse versie van Pobiblio –

Adviesgroep Laaggeletterdheid, Stichting Lezen en Schrijven en de Samenwerkende Gelderse Bibliotheken (SBG).

Deze aanpak is in 2021 geëvalueerd. Hieruit bleek dat de structuur en de verantwoordelijkheden van de uitvoering van het plan van aanpak werkten. De aanpak is daarom verlengd tot 2023. De vier inhoudelijke pijlers worden gehandhaafd, waarbij alleen de invulling van de monitoring is gewijzigd vanwege gewijzigd landelijk beleid (Gedeputeerde Staten van Gelderland, 2021).

7.2 Overijssel

De provincie Overijssel gaat de samenwerking aan met lokale partners en koppelt de inzet aan het provinciale bibliotheekbeleid. Het "Investeringsprogramma basisvaardigheden 2022-2024" is de kern van de Overijsselse aanpak. Hiermee heeft de provincie besloten om tot en met 2024 €1,76 miljoen te investeren in de bestrijding van laaggeletterdheid. Het geld wordt gebruikt voor die taken waar de provincie een toegevoegde waarde heeft: in het netwerk, verbinding, regionale coördinatie en opschaling van projecten [Perspectiefnota 2022 - Samenleven in Overijssel](#)

Het programma bestaat uit drie lijnen: Preventie en onderwijs (gericht op kinderen tot 15 jaar en hun omgeving), Arbeidsmarkt (er wordt gestart met trajecten bij 15-20 bedrijven) en Basisvaardigheden en brede inclusie (met dit programma worden mensen geholpen die niet vallen onder de eerste twee programmaliijnen).

7.3 Limburg

De provincie Limburg zet in op partnerschap en ondersteuning van gemeenten en andere maatschappelijke partners. Dat doet ze door subsidie te verlenen aan bibliotheken, gemeenten en andere organisaties tot en met 2023 (Limburg, Nadere subsidieregels Bibliotheek, Maatschappij en Laaggeletterdheid 2020-2023, 2020). Doel van de regeling is het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid en taalachterstanden in de provincie Limburg. De provincie doet dat door het stimuleren van activiteiten voor de verbetering van taalvaardigheid en de aanpak van leesbevordering. Hierdoor worden de maatschappelijke participatie van specifieke doelgroepen in de samenleving vergroot. Bibliotheken, gemeenten en andere organisaties kunnen een aanvraag doen voor de regeling. In 2022 bedroeg het subsidieplafond €350.000 (Idem).

7.4 Zuid-Holland

Alle bibliotheken in Zuid-Holland zijn actief op het gebied van laaggeletterdheid en werken samen in een taalnetwerk. Dit doen zij met behulp van de landelijke programma's 'Taal voor het Leven' en 'Bibliotheek en Basisvaardigheden' maar ook via het programma BOZH Taalnetwerk in Zuid-Holland. Mendonca Dias

et. al (2019) duiden in hun evaluatie het succes van de landelijke programma's als gevolg van de doeltreffendheid van de landelijke aanpak. Bibliotheken zien zich daardoor niet genoodzaakt het wiel telkens opnieuw uit te vinden. Ze kunnen aansluiten bij een bestaande en geïntegreerde aanpak om laaggeletterdheid aan te pakken.

In Zuid-Holland is dit jaar een themarapportage uitgevoerd door Probiblio. De uitkomsten identificeerden een aantal knelpunten en mogelijkheden om het aanbod te verbeteren [Themapublicatie Laaggeletterdheid Zuid-Holland Probiblio 2018.pdf](#)

7.5 Noord-Brabant

In Brabant is Cubiss⁹ (de Brabantse POI) bij elk regionaal samenwerkingsverband of taalnetwerk betrokken. De provincie heeft geen aparte aanpak voor laaggeletterdheid, de inspanningen vinden plaats via Cubiss (onderdeel volwasseneneducatie). Daarnaast verbindt Cubiss gemeenten met elkaar en verspreidt ze informatie onder betrokken partners.

7.6 Flevoland

In Flevoland zijn provincie en arbeidsmarktregio één. In de arbeidsmarktregio wordt samengewerkt tussen 6 gemeenten in Flevoland. Alleen de gemeente Zeewolde valt onder een andere regio. De arbeidsmarktregio Flevoland is verantwoordelijk voor de uitvoering van het plan en werkt samen met kernpartners als ROC's, bibliotheken, Stichting Lezen en Schrijven, bedrijven, zorg- en welzijnsorganisaties en gemeenten. De provincie Flevoland wordt "continue bij de uitvoering betrokken" (Flevoland, 2021).

De doelstellingen uit de aanpak van de arbeidsmarktregio Flevoland zijn zo concreet mogelijk geformuleerd (Flevoland, 2021):

1. onafhankelijke en herkenbare plekken voor taalvragers;
2. overzichtelijk en samenhangend aanbod;
3. mogelijkheid van taal cursus op de werkvloer in samenwerking met Regionaal Werkbedrijf; Flevoland en Leerwerkloket Flevoland;
4. realiseren van cursussen voor zorgprofessionals en betrokken ambtenaren om laaggeletterdheid te herkennen;
5. voorbeeldbrieven leveren om de communicatie vanuit gemeenten begrijpelijk te maken voor laaggeletterden;
6. monitoring van de aanpak.

⁹ Cubiss ondersteunt organisaties die zich bezighouden met lezen, leren en informeren, zoals het onderwijs, organisaties in het sociaal domein en bibliotheken. Dit doen zij door middel van onderzoek, scholing, evenementen, producten en publicaties.

De provincie Flevoland heeft de bestrijding van laaggeletterdheid als onderdeel van het cultuurbeleid opgenomen [Flevoland: ruimte voor cultuur - nota Cultuurbeleid 2021- 2024](#). De Provinciale Ondersteuningsinstelling bibliotheken (BNF) heeft de versterking van het provinciale netwerk om laaggeletterdheid te bestrijden als opdracht.

7.7 Drenthe

Drenthe heeft in de Drentse provinciale 'Visie op Krimp en Leefbaarheid 2015-2019' laaggeletterdheid opgenomen als een belangrijke opgave. Motto van de aanpak is 'Iedereen doet er toe en iedereen doet mee'. Dit gebeurt in afstemming met het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe. De Drentse Provinciale Staten vroegen in 2021 meer aandacht voor laaggeletterdheid. Inmiddels is laaggeletterdheid onderdeel van (een samenwerking van) de provinciale Sociale Agenda (inclusief subsidieregeling) en het cultuurbeleid 2021 – 2024 (bibliotheken). De aanpak wordt gemonitord door het Trendbureau Drenthe.

Volwassenen kunnen in vrijwel alle Drentse gemeenten terecht voor ondersteuning van de basisvaardigheden. Er zijn formele cursussen maar ook informeel en non-formeel leeraanbod. De trajecten die worden aangeboden richten zich vooral op taalvaardigheid maar ook wordt ondersteuning voor het verbeteren van digitale vaardigheden en enkele rekencursussen aangeboden (Buisman, De Greef, & Segers, 2019).

Daarnaast worden in alle gemeenten in Drenthe wervingsactiviteiten ondernomen om laaggeletterde deelnemers te bereiken. Middelen die hierbij goed werken zijn een persoonlijke benadering, de inzet van taalambassadeurs, het 'via-via' netwerk en mond-tot-mondreclame. Werving via digitale kanalen heeft niet altijd het gewenste effect. (Buisman, De Greef, & Segers, 2019)

Het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe wordt door de provincie gefinancierd. Het Bondgenootschap is een verzameling gemeenten, bedrijven en instellingen die zich sterk maken in hun strijd tegen laaggeletterdheid. Er zijn ruim 110 bondgenoten aangesloten (Drenthe, 2021).

Ook wordt de mogelijkheid onderzocht om in samenwerking met het Bondgenootschap een 'positieve campagne' te lanceren. De campagne zal het verbeteren van de zichtbaarheid van het Bondgenootschap als prioriteit hebben (Gedeputeerde staten van Drenthe, 2022).

7.8 Friesland

Omdat vanaf 2025 gemeenten een eigen integrale aanpak moeten hebben tegen laaggeletterdheid stelt de provincie Friesland dat ze vooral gemeenten wil aanmoedigen en helpen bij hun integrale aanpak. De provincie stelt voor om tot en met 2024 weer een rol te spelen in de Friese aanpak van laaggeletterdheid.

De provincie geeft aan dat dit onder andere kan door de inzet van FERS (de Friese POI ondersteunt bibliotheken en krijgt jaarlijks provinciale subsidie). FERS helpt bibliotheken en organisaties bij projecten over taal en lezen en heeft een rol in het ondersteunen van het netwerk van bibliotheken.

Voor het benodigde budget wordt tot en met 2024 zo'n €157.373 begroot. Suggestie is om dekking te zoeken in de provinciale budgetten die te maken hebben met laaggeletterdheid, bijvoorbeeld taal, cultuur, economie, digitalisering en corona (D66 [initiatiefvoorstel], 2022).

7.9 Zeeland

Net als Flevoland is de provincie Zeeland één arbeidsmarktregio. De regio zet erop in dat het scholingsaanbod voor volwassenen op de gebieden taal, rekenen en digitale vaardigheden meer mensen bereikt en maximaal effect heeft. In Zeeland wordt geïnvesteerd in een (sub)regionale aanpak van laaggeletterdheid.

Kernpartners zijn de Zeeuwse gemeenten. Afstemming over de uitvoering vindt plaats in de Werkgroep Educatie (WGE) waarin de gemeenten via een subregionale contactorganisatie zijn vertegenwoordigd. De Zeeuwse Bibliotheek en stichting Lezen & Schrijven vervullen een klankbordrol in dit proces. De contactorganisaties in de subregio's zijn: Oosterschelderegio: SWVO, Walcheren: gemeente Veere, Zeeuws-Vlaanderen: gemeente Sluis.

De provincie subsidieert de Zeeuwse Bibliotheek (POI) en vervult daarnaast geen aanvullende rol.

7.10 Groningen

De provincie Groningen heeft een samenwerking met Lezen & Schrijven en onlangs toegezegd door te gaan met die samenwerking. De provincie Groningen heeft met de meeste gemeenten een taalakkoord gesloten. Met het ondertekenen van het taalakkoord beloven gemeenten dat ze "verantwoordelijkheid nemen om zich in te spannen om meer mensen met Nederlands als moedertaal te helpen, zodat ze beter kunnen lezen, schrijven en spreken, rekenen en omgaan met de computer. Verder zullen ze werkgevers stimuleren hun verantwoordelijkheid te nemen om hun werknemers de mogelijkheid te bieden een leven lang te leren" (Stichting Lezen en Schrijven, 2019). Het taalakkoord ligt in het verlengde van het landelijke programma Tel mee met Taal en betreft een inspanningsverplichting.

Groningen heeft een Bondgenootschap voor een geletterd Groningen (vergelijkbaar met Drenthe). De provincie Groningen is een van de partners in de armoedeaanpak Groningen waar de bestrijding van laaggeletterdheid onderdeel van is. [Laaggeletterdheid - Armoede Groningen](#)

7.11 Utrecht

De provincie Utrecht heeft geen aanvullend beleid voor laaggeletterdheid maar heeft wel een onderzoek ernaar in voorbereiding.

7.12 Samenvatting hoofdstuk 7

De meeste provincies hebben een beleid op het thema laaggeletterdheid. De wijze waarop en de omvang verschilt. Elke provincie heeft een bibliotheekbeleid en via de POI's wordt altijd wat gedaan aan laaggeletterdheid. Ook de bondgenootschappen voor geletterd Groningen en Drenthe zijn schakels tussen het provinciale beleid en de uitvoering in de gemeenten. Zeeland heeft één arbeidsmarktregio, gelijk aan de provincie. De arbeidsmarktregio Flevoland beslaat ook de hele provincie behalve de gemeente Zeewolde, die valt onder de regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe.

Sommige provincies hebben aanvullend beleid ingericht, sommige hebben extra budget vrijgemaakt en een enkele provincie doet (nog) niks aanvullends op het thema laaggeletterdheid. Een aantal voorbeelden van aanvullende aanpakken zijn:

- ① Gelderland en Friesland die hebben geïnvesteerd in provinciale campagnes.
- ① Gelderland, Overijssel en Drenthe hebben een specifiek (onderdeel van een) programma ingericht en gefinancierd om laaggeletterdheid te bestrijden.

8 Bibliografie

- Algemeen Dagblad. (2016, september 15). Laurentien: toename laaggeletterdheid moet stoppen. *Algemeen Dagblad*.
- Bos, M. (2021, december 16). Nieuw kabinet wil een moderne bieb in elke gemeente: "Daar is maatwerk voor nodig". *nhnieuws*. Opgeroepen op december 10, 2022, van <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/296333/nieuw-kabinet-wil-een-moderne-bieb-in-elke-gemeente-daar-is-maatwerk-voor-nodig#:~:text=Gemeenten%20zonder%20bibliotheek&text=Je%20hoeft%20daar%20niet%20oper,bibliotheekvoorziening%20nog%20niet%20op%20orde>.
- Buisman, M., De Greef, M., & Segers, M. (2019). *Monitoronderzoek naar de aanpak laaggeletterdheid in Drenthe - eerste onderzoeksresultaten*. Maastricht: Maastricht University, Kohnstamm Instituut.
- CBS [website]. (2022). *Monitor Laaggeletterdheid*. CBS. Opgeroepen op december 14, 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/deelnemers-enquetes/bedrijven/overzicht/monitor-laaggeletterdheid>
- Coppoolse, K. (2020). *Aanpak laaggeletterdheid*. Opgehaald van Aan de slag in zeeland: <https://www.aandeslaginzeeland.nl/projecten/aanpak-laaggeletterdheid.html>
- Cubiss Brabant. (z.d.). *Hoe taalvaardig is Brabant? Laaggeletterdheid in Brabant - de stand van zaken*. Opgeroepen op december 9, 2022, van <https://www.cubiss.nl/sites/default/files/bestanden/kennisbank/Hoe-taalvaardig-is-Brabant.pdf>
- D66 [initiatiefvoorstel]. (2022, maart 4). Initiatiefvoorstel ex artikel 32 Reglement van orde.
- De Algemene Rekenkamer. (2016). *Aanpak laaggeletterdheid*. Den Haag: De Algemene Rekenkamer.
- De Bruin, K., & Verheggen, R. (2020). *Regionaal Programma Educatie 2021-2024 - Meerjarenprogramma Aanpak laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Utrecht Midden*. Utrecht: Gemeente Utrecht.
- Discussienota PvdA. (13 april 2022). Laaggeletterdheid en de provincie Noord-Holland.
- Drenthe, T. b. (2021). *Monitor laaggeletterdheid Drenthe 2021*. Opgehaald van <https://trendbureaudrenthe.nl/?tableau=window&p=17143&t=1>
- Flevoland. (2021). *Regioplan Laaggeletterdheid*. Flevoland. Opgeroepen op december 9, 2022, van [Do7-01-Regioplan-Laaggeletterdheid-2021-2024-AMR-Flevoland.pdf](https://www.flevoland.nl/document/2021-2024-AMR-Flevoland.pdf) (noordoostpolder.nl)
- Gedeputeerde staten van Drenthe. (2022). *Drenthe, mooi voor elkaar! Jaarstukken 2021*. Provincie Drenthe.
- Gedeputeerde Staten van Gelderland. (2021, maart 16). Laaggeletterdheid - Evaluatie en Vervolgaanpak. Opgeroepen op december 9, 2022, van [https://gelderland.notubiz.nl/document/9890652/1/PD%20-%20Laaggeletterdheid](https:// gelderland.notubiz.nl/document/9890652/1/PD%20-%20Laaggeletterdheid)
- Geletterdheidinzicht.nl (2022, November 30) – sinds 2025 BasisvaardighedenInZicht.nl. *Alle laaggeletterden*. Opgehaald van www.geletterdheidinzicht.nl: <https://geletterdheidinzicht.nl/content/states/index/21205?ExternalGroupStr=f13232%3C13232-Gemeente%7Cf13233%3C&ExternalFiltersStr=&FiltersDisplayStr=%5B%22Gemeente%22%2C%22Alle%20laaggeletterden%22%5D>

- Gemeente Amsterdam [website]. (sd). *Amsterdams Taalakkoord*. Gemeente Amsterdam. Opgeroepen op december 9, 2022, van <https://www.amsterdam.nl/werk-inkomen/werkgevers/amsterdams-taalakkoord/>
- Gemeente Den Helder. (2022). *Tussenrapportage trajectbegeleiding Taalhuis Den Helder 2021/22*. Gemeente Den Helder: Gemeente Den Helder.
- Hezelburcht [website]. (sd). *Nationaal Groeifonds*. Opgeroepen op december 9, 2022, van https://www.hezelburcht.com/subsidies/nationaal-groeifonds/?utm_term=nationaal%20groeifonds&utm_campaign=Generiek+-+Subsidies+-+Nationaal+Groeifonds&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=7805675937&hsa_campaign=18346906944&hsa_grp=139991347094&hsa_ad=64013
- Houtkoop, W., Allen, J., & Buisman, M. (2012). *Kernvaardigheden in Nederland: Resultaten van de Adult Literacy and Art & Design*.
- Kamerstuk 32 820, nr. 482. (2022, november 4). Meerjarenbrief Cultuur.
- Koninklijke relaties, M. v. (2022). *Gemeentefonds Septemercirculaire 2022*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninklijke relaties. Opgeroepen op december 2022, 8, van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/circulaires/2021/05/31/meicirculaire-gemeentefonds-2021/meicirculaire-gemeentefonds-2021.pdf>
- Limburg, G. S. (2020, mei 20). *Nadere subsidieregels Bibliotheek, Maatschappij en Laaggeletterdheid 2020-2023*. Opgehaald van Overheid.nl: <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR640470/1>
- Limburg, G. S. (2022, januari 1). *Subsidieplafonds 2022 voor diverse subsidieregels*. Opgehaald van Overheid.nl: <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR670721/17#d70354884e42>
- Masterplan Basisvaardigheden [kamerbrief]. (2022, mei 12). Masterplan Basisvaardigheden. *referentienummer 3 2 650290*. Opgeroepen op december 12, 2022, van <https://open.overheid.nl/repository/ronl-87e80b67638eac706986d2467ba0dbc854000ea7/1/pdf/kamerbrief-masterplan-basisvaardigheden.pdf>
- Mendonca Dias, M., Nijhuis, B., Romein, M., Rotteveel, A.-K., & Bersee, T. (2019). *Maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk in Zuid-Holland*. Probiblio.
- Motie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het lid Mohandis C.S. (2022). *32 820 Nieuwe visie cultuurbeleid*. Den Haag: Tweede Kamer der Staten-Generaal. Opgeroepen op december 10, 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2022D30083>
- Movisie [website]. (2022). *Experiment Taal leren op de Werkvloer: hoe verloopt het?* Movisie. Opgeroepen op december 14, 2022, van <https://www.movisie.nl/artikel/experiment-taalleren-werkvloer-hoe-verloopt>
- Nationale bibliotheek [website]. (sd). *Laaggeletterdheid en basisvaardigheden*. Nationale bibliotheek. Opgeroepen op december 8, 2022, van <https://www.kb.nl/over-ons/expertises/laaggeletterdheid>
- OCW, SZW, BZK en VWS [kamerbrief]. (2019). *Kamerbrief over plan van aanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024*. Opgeroepen op december 12, 2022, van

- <https://archieff28.sitearchief.nl/archives/sitearchief/20210408123129/http://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2019/03/18/kamerbrief-over-plan-om-aanpak-laaggeletterdheid-2020-%E2%80%93-2024/kamerbrief-over-plan-om-aanpak>
- Provincie Gelderland [website]. (sd). *Campagne Gelderland Geletterd (2022-2023)*. Opgeroepen op november 30, 2022, van <https://www.gelderlandgeletterd.nu/campagne>
- Provincie Gelderland. (2018). *Gelders plan van aanpak Bibliotheken en Laaggeletterdheid*. Gelderland: Provincie Gelderland. Opgeroepen op december 9, 2022, van https://gelderland.stateninformatie.nl/document/6342519/1/Gelders_plan_van_aanpak_Bibliotheken_en_Laa
- Rijksoverheid [website]. (sd). *Aanpak Laaggeletterdheid*. Opgeroepen op december 12, 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/laaggeletterdheid/aanpak-laaggeletterdheid>
- Rodenburg, E. (2019). *Drenthe lanceert nieuw kennisplatform in aanpak laaggeletterdheid*. CMO Stamm. RPAhn. (2022). *Aanpak Laaggeletterdheid terugblik taalakkoord*. RPAhn.
- SER. (2019). *Samen werken aan taal: een advies over laaggeletterdheid*. Den Haag: Sociaal-Economische Raad.
- Stichting Lezen & Schrijven. (2018). *Literatuurstudie feiten en cijfers laaggeletterdheid*. Stichting Lezen & Schrijven.
- Stichting Lezen & Schrijven. (2021). *Jaarverslag 2021*. Stichting Lezen & Schrijven.
- Stichting Lezen en Schrijven. (2019). *Nieuw Gronings Taalakkoord getekend tijdens symposium 'Samen voor geletterdheid'*. Opgehaald van Taal voor het leven: <https://www.taalvoorhetleven.nl/nieuws/nieuw-gronings-taalakkoord-getekend-tijdens-symposium-samen-voor-geletterdheid>
- Taalhuis.nl [website]. (sd). *Welkom bij Taalhuis*. Taalhuis.nl. Opgeroepen op december 8, 2022, van <https://www.taalhuis.nl/>
- Tel mee met Taal [website]. (sd). *7,6 miljoen euro voor arbeidsmarktkansen laaggeletterden*. Opgeroepen op december 9, 2022, van <https://www.telmeemetaal.nl/nieuws/nieuwsoverzicht/2022/04/14/76-miljoen-euro-voor-arbeidsmarktkansen-laaggeletterden>
- Telmeemetaal.nl [website]. (sd). *Investerings Rijksoverheid in aanpak laaggeletterdheid 2021*. Opgeroepen op december 8, 2022, van <https://www.telmeemetaal.nl/documenten/publicaties/2021/06/24/investeringen-rijksoverheid-in-aanpak-laaggeletterdheid-2021>
- van Engelshoven, I., de Jonge, H., & Knops, R. (2019). *Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: vervolgenpak [Kamerbrief]*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- VNG. (2020). *Regionaal Programma Integrale Aanpak Laaggeletterdheid bij volwassenen in het sociaal domein*. VNG. Opgeroepen op december 14, 2022, van https://vng.nl/sites/default/files/2021-03/def._vng_model-format_regionaal_programma_integrale_aanpak_laaggeletterdheid_bij_volwassenen_juni_2020.pdf

Wevers, J. (2022, september 11). 'Aanpak laaggeletterdheid is nu veel te versnipperd'. *Binnenlands Bestuur*.
Opgeroepen op december 8, 2022, van <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/met-aanpak-geletterdheid-kan-je-niet-vroeg-genoeg-beginnen>

www.aeno.nl. (2022, December 1). *A&O fonds Gemeenten*. Opgehaald van www.aeno.nl:
<https://www.aeno.nl/over-aeno>

www.basisvaardigheden.nl. (2022, December 1). *Overzicht Regionale Programma's Laaggeletterdheid van de AMR-regio's*. Opgehaald van www.basisvaardigheden.nl:
<https://basisvaardigheden.nl/kennisbank/overzicht-regionale-programmas-laaggeletterdheid-van-de-amr-regios>

www.erasmusplus.nl. (2022, November 30). *Mogelijkheden Volwasseneducatie*. Opgehaald van www.erasmusplus.nl: <https://www.erasmusplus.nl/subsidie/volwasseneneducatie/mogelijkheden>

www.innovatiefondsnoordholland.nl. (2022, December 1). *Proof-of-Concept Fonds*. Opgehaald van www.innovatiefondsnoordholland.nl: <https://www.innovatiefondsnoordholland.nl/proof-of-concept-fonds>

www.kopgroepbibliotheken.nl. (2022, December 1). *Taalhuis*. Opgehaald van www.kopgroepbibliotheken.nl: <https://www.kopgroepbibliotheken.nl/Taalhuis.html>

www.lezenenschrijven.nl. (2022, December 1). *Gemeente Amsterdam: Aanpak Armoede Taal en Laaggeletterdheid*. Opgehaald van www.lezenenschrijven.nl:
<https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/gemeente-amsterdam-aanpak-armoede-taal-en>

www.overheid.nl. (2022, December 1). *Gemeenten*. Opgehaald van www.overheid.nl:
<https://organisaties.overheid.nl/Gemeenten/>

www.taalvoorhetleven.nl. (2022, December 1). *Voel je goed!* Opgehaald van www.taalvoorhetleven.nl:
<https://www.taalvoorhetleven.nl/partner/projecten/projectvoelgoed#:~:text=Voel%20je%20goed!%20is%20de,met%20het%20overwerken%20van%20informatie.>

www.telmeemettaal.nl. (2022, December 1). *Over Tel mee met Taal*. Opgehaald van www.telmeemettaal.nl: <https://www.telmeemettaal.nl/over-ons>

www.vng.nl. (2022, November 2022). *Specifieke uitkering educatie, overzichten 2020 en 2021*. Opgehaald van www.vng.nl: <https://vng.nl/publicaties/specifieke-uitkering-educatie-overzichten-2020-en-2021>

Bijlage 1 Gemeenten met laagste en hoogste percentage laaggeletterdheid

Gemeente	Arbeidsmarkt Regio	Inwoner aantal	Aantal Laaggeletterden	Percentage Laaggeletterden
Wijdmeren	Gooi en Vechtstreek	24.491	245	1%
Gooise Meren	Gooi en Vechtstreek	58.885	1.178	2%
Bloemendaal	Zuid-Kennemerland en IJmond	23.701	948	4%
Heemstede	Zuid-Kennemerland en IJmond	27.563	1.103	4%
Zandvoort	Zuid-Kennemerland en IJmond	17.142	686	4%
Gemeente	Arbeidsmarkt Regio	Inwoner aantal	Aantal Laaggeletterden	Percentage Laaggeletterden
Drechterland	Noord-Holland Noord	19.993	3.399	17%
Enkhuizen	Noord-Holland Noord	18.631	3.167	17%
Stede Broec	Noord-Holland Noord	21.944	3.730	17%
Amsterdam	Groot Amsterdam	905.234	144.837	16%
Zaanstad	Zaanstreek/ Waterland	157.215	23.582	15%

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oever in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.

